

Резюме

У статті зроблено спробу розкриття сутності поняття "творчі уміння" як компонента навчально-виховного процесу.

Резюме

В статье сделана попытка раскрытия сущности понятия "творческие умения" как компонента учебно-воспитательного процесса.

Summary

In this article attempt of disclosing of essence of concept "creative skills" as a component of teaching and educational process is made.

Література

1. Амосов Н.М. Здоровье и счастье ребенка // Страна Детства. - М.: Знание, 1991.
2. Милерян Е.А. Психология формирования общетрудовых политехнических умений.
3. Современный словарь по педагогике / Сост. Рапацевич Е.С. - Минск: Современное слово, 2001.
4. Тальзина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников. - М.: Просвещение, 1988.
5. Усова А.В., Бобров А.А. Формирование у учащихся учебных умений. - М.: Знание, 1988.

(Новое в жизни, науке, технике. Сер. "Педагогика и психология", №7)

Подано до редакції

УДК 378.14

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ-ОРГАНІЗАТОРА ДОЗВІЛЛЕВОГО СПІЛКУВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Яцула Тетяна Володимирівна
кандидат педагогічних наук,
Херсонський державний університет

Постановка проблеми. Проблеми професійної підготовки вихователя особливо актуальні з огляду на переорієнтацію педагогіки на особистісно-орієнтований виховний процес, тому що саме її концептуальні засади спрямовані на розвиток особистості, здатної до самореалізації.

Розроблена нами модель підготовки майбутнього вихователя включає обґрунтовані структурні компоненти, механізми функціонування, стадії готовності до особистісно-значущого спілкування, систему знань, умінь, психолого-педагогічні та методичні умови підготовки вихователів-організаторів дозвіллевого спілкування школярів.

Вихідними положеннями при опрацюванні моделі підготовки майбутніх вихователів стали: системний підхід щодо розуміння особистості (Ананьев Б. Г., Г. С., Ломов Б. Ф., Рубінштейн С. Л. і ін.); діяльнісний підхід до розвитку особистості (Гальперін П. Я., Леонтьев О. М., Максименко С. Д.); теоретико-методичні основи формування особистості майбутнього вчителя (Дубасенюк О. А., Зязюн В. А., Кричак О. В., Коберник О. М., Кузьміна Н. В., Мороз О. Г., Сластьонін В. О., Т. В., Хмелюк Р. І.).

Разом з тим зазначимо, що дослідження з проблеми підготовки вихователя не висчерпують усіх аспектів професійної компетентності вихователя в сучасному соціальному просторі. Особливої уваги потребує сфера дозвіллевого спілкування школярів.

Аналіз наукових джерел не дав змоги виявити спеціальні роботи, в яких системно, всебічно висвітлювалися результати дослідження проблеми підготовки вихователя-організатора дозвіллевого спілкування школярів. У той же час

науково-педагогічних, психологічних публікацій (Бех І. Д., Мудрик А. В., Фельдштейн Д. І., Підласий І. П. та ін), а також емпіричні дані вивчення змісту дозвілля учнів підліткового та юнацького віку свідчать про наявність протиріччя між визнанням важливості педагогізації (організація, змістовне наповнення, методичне забезпечення) виховного процесу у сфері дозвілєвих потреб, інтересів школярів і не розробленістю головної умови її здійснення – підготовки особистості вихователя, референтної для спільноти підлітків, юнаків.

Як зазначає Фельдштейн Д. І., “проблема взаємодії дорослих і дітей фактично досі не тільки не опрацьована, але й не стоїть на відповідному науковому рівні – не визначено простір, зміст, засоби, характер взаємодії підростаючих і дорослих людей” [3, с. 86].

Тому актуальність даної проблеми, її виключно важливе значення для педагогічної теорії і практики обумовили вибір предмету дослідження.

Мета статті полягає у висвітленні досвіду підготовки вихователя-організатора об'єднань дозвілєвого спілкування учнів підліткового та юнацького віку.

Цільове призначення особистісно-орієнтованого спілкування у сфері дозвілля школярів ми розглядаємо як, з одного боку, педагогічну допомогу, підтримку учнів підліткового та юнацького віку у розв'язанні проблем особистісного розвитку, з другого – задоволення потреби в спілкуванні з референтною дорослою людиною.

Абрамова Г. С. констатує: “потреба підлітків у нерегламентованому спілкуванні з дорослими не задовольняється через те, що в житті переважає регламентований тип спілкування” [1, с. 567].

Психолого-педагогічна активність майбутнього вихователя до особистісно орієнтованого нерегламентованого спілкування (в нашому дослідженні це спілкування у сфері дозвілєвих інтересів, потреб школярів) передбачає такі основні компоненти:

- особистісне і професійне самовизначення майбутнього вихователя;
- теоретико-практичне вивчення й аналіз особливостей сучасного школяра підліткового та юнацького віку (потреб, інтересів, життєвих планів, цінностей, орієнтацій та ін.);
- проектування особистісно-орієнтованого спілкування, основними структурними компонентами є: 1) психолого-педагогічна діагностика вихідного стану об'єкта виховної діяльності; 2) соціально-психологічна діагностика педагогічної ситуації функціонування об'єкта; 3) визначення й обґрунтування шляхів впливу на процес досягнення бажаного стану об'єкта з конкретизацією педагогічних задач; 4) прогнозування динаміки активності об'єкта педагогічного управління та визначення етапів контрольної діагностики; 5) педагогічне моделювання й організація виховної діяльності об'єкта (Коберник О. М.);
- гностичного, який передбачає опанування студентами-майбутніми вихователями певними знаннями щодо здійснення особистісно-орієнтованого спілкування;
- процесуального, який включає розвиток умінь, навичок, необхідних для суб'єкт-діялісного підходу в особистісно-орієнтованому спілкуванні з учнями підліткового та юнацького віку.

Характеристиками готовності майбутнього вихователя до особистісно значущої взаємодії з учнями підліткового та юнацького віку є:

- сприйняття актуальності та значущості ідей педагогічної допомоги в особистісному розвитку школяра;

- самовизначення своєї індивідуальності як референтної для підлітків, юнацької особистості;
- творчий пошук змісту особистісно значущого спілкування;
- цілепокладання і проектування моделі об'єднання дозвілєвого спілкування;
- володіння знаннями, вміннями, навичками щодо особистісного впливу на розвиток учнів підліткового та юнацького віку.

Базуючи курс лекцій, семінарських занять на гуманістичній психології, з інших зустрічей зі студентами ми орієнтуємо їх на усвідомлення особистісно значущої для них життєвої позиції. Місце людини в соціальному житті може бути визначене збігом обставин, випадком, а може бути обраним, завойованим нею самою її власним бажанням і вільним, усвідомленим вибором [2, с. 346]. Виходячи з цієї позиції, людина-професіонал є особистісним самовизначенням.

Гуманістична психологія, що є світоглядною та практичною основою педагогіки, ґрунтується на ідеї самоактуалізації особистості, розкриття творчих можливостей кожної людини, апелює до пошуку сенсу буття. Тому наступний крок у розвитку готовності майбутнього вихователя пов'язаний з пошуками сенсу професійно-педагогічної діяльності. "Специфіка учительської професії полягає у тому, що в "сьогоднішній" миттєвий результат діяльності хоча і має, безсумнівно, значення, але головний професійний сенс роботи вчителя в її віддалених перспективах. Самі майбутні справи тих, кого педагог учить і виховує, формують істинний сенс його життя. Ця віддаленість, розрив у часі між вкладеними трудовими зусиллями і результатами цих зусиль особливо загострюють проблему створення сенсу життя самого педагога" [4, с. 15]. Тести, інтерактивні вправи, ігри, що використовуються нами цього етапі, дають можливість, з одного боку, проаналізувати рівень готовності майбутнього вихователя до особистісно орієнтованого спілкування зі школярами іншого, значною мірою впливають на мотивацію до виховної діяльності, позитивної виховної взаємодії. І знову звертаючись до гуманістичної психології у вільному, алогічному спілкуванні зі студентами, ми акцентуємо їх увагу на тих потенційних можливостях, які дає кожному вчителю процес особистісно-орієнтованої взаємодії з учнями. У вільному, нерегламентованому спілкуванні з учнями підліткового юнацького віку, що змістовно відповідає інтересам, потребам дітей, вихователь задовольняє свої потреби як особистість, яка само розвивається: потреби в любові, прив'язаності, спілкуванні, бажанні мати своє місце в групі; потреба в повазі, самостійності, компетентності; потреба в самореалізації, творчості, самоактуалізації.

Особливу увагу в процесі підготовки студентів до виховної взаємодії зі школярами ми приділяємо рефлексії особистості. Основними суб'єктивними складовими особистості є змістові відношення та ціннісні орієнтації. У контексті нашого дослідження акцент робиться на цінності вчунку та допомозі особистості, яка розвивається.

Варто відзначити, що важливого значення у підготовці студентів до особистісно-орієнтованого спілкування є відношення у системі "викладач-студент", які є не тільки умовою усвідомлення студентом смисложиттєвих орієнтирів у педагогічній діяльності, але й визначають, проектують стиль майбутніх взаємовідносин з учнями. Педагогічні твори "Світ моїх цінностей", "Учитель майбутнього", констатують рівень підготовленості до виховної роботи (компонент особистісний і професійний самовизначення). Наступні етапи підготовки вихователів поглиблюють смисложиттєві професійні орієнтації студентів через збагачення необхідними знаннями, розвиток важливих для виховної взаємодії умінь.

Ми вважаємо, що для того, щоб знання, які отримують студенти, мали особистісно значущий сенс, майбутнім вихователям необхідно реально знати особливості сучасних учнів підліткового та юнацького віку. Тому теоретичні знання з курсу вікових психології вони конкретизують за допомогою анкетування, інтерв'ювання, аналізу молодіжної преси і т. д. Результати обговорюються в групах, аналізуються причини тих чи інших явищ і прогноуються можливі шляхи розв'язання проблем сучасних підлітків, старшокласників. Майбутні вихователі аргументовано доводять висновку про необхідність особистісно значущого для учнів спілкування, створення такого мікро соціуму, який стане референтним для дитини, яка дорослішає, і зможе суттєво впливати на її особистісний розвиток. Тому компонент підготовки "проектування" характеризується усвідомленою метою своєї професійної виховної діяльності. Одночасно слід відзначити індивідуально-творчий характер цього процесу, що відтворюється в тематичі, меті, завданнях, змісті моделей об'єднань дозвілєвого спілкування школярів.

Працюючи над проектом дозвілєвого спілкування школярів, студенти проходять ряд етапів: психолого-педагогічне діагностування вихідного стану об'єкта виховної діяльності; соціально-психологічна діагностика педагогічної ситуації функціонування об'єкта, визначення й обґрунтування педагогічних шляхів впливу на процес досягнення бажаного стану об'єкта з конкретизацією педагогічних задач; прогнозування динаміки активності об'єкта педагогічного управління; педагогічне моделювання й організація виховної взаємодії (в основу покладено концептуальні засади проектування Коберник О. М.).

Слід зазначити, що процес роботи над проектом викликає і ряд труднощів: недостатня інформаційна насиченість підручників з психології, педагогіки методами особистісно спрямованої взаємодії; по суті відсутня технологія створення і функціонування об'єднань школярів; не відображено процес саморозвитку якостей референтної для учнів підліткового та юнацького віку особистості дорослого. Позааудиторна індивідуально-групова робота зі студентами спрямована на подолання цих труднощів. Водночас нами підготовлений навчальний посібник, який дає можливість майбутнім вихователям наповнювати свої проекти інтерактивними моделями особистісного розвитку підлітків.

Разом з тим студенти – майбутні вихователі відзначають недостатність знань, умінь і навичок щодо реалізації свого проекту в педагогічній діяльності. Нами розроблена та впроваджена система вдосконалення професійної компетентності майбутнього вихователя, яка складається з таких блоків:

1. Педагогічне діалогічне спілкування. Людина як суб'єкт спілкування. Розвиток комунікативних здібностей.
2. Особливості спілкування в підлітковому та юнацькому віці.
3. Основні напрями педагогічної взаємодії з учнями підліткового та юнацького віку. Педагогічна підтримка особистісного розвитку учнів зазначеного віку. Активні методи виховної взаємодії.
4. Технологія організації і проведення роботи клубів дозвілєвого спілкування школярів. Механізми досягнення мети. Створення психологічного клімату в клубі дозвілєвого спілкування. Групова й індивідуальна діяльність у клубі. Педагогічна позиція як умова ефективності розвитку клубу дозвілєвого спілкування.
5. Саморозвиток, самовдосконалення особистості організатора дозвілєвого спілкування школярів.

Одночасно з теоретичними ми застосовуємо практично-орієнтовані методи

розвитку умінь, навичок студентів, організаторів дозвіллевого спілкування школярів.

Розроблена і впроваджена в систему вищої школи модель підготовки вихователя-організатора об'єднань дозвіллевого спілкування школярів дозволяє сформулювати такі висновки:

1. На етапі компонента "особистісне і професійне самовизначення" формується ціннісне ставлення студента до виховної роботи, що суттєво впливає на мотивацію навчальної діяльності, на сприйняття її на особистісно значущому рівні.

2. Вивчення особливостей сучасних школярів (підлітків, юнаків) активізує пошук майбутніх вихователів на пошук змісту, форм, методів педагогічної взаємодії та спонукає до процесу саморозвитку.

3. Процес проектування студентами об'єднань дозвіллевого спілкування школярів має індивідуально-творчий характер, який, з одного боку, висвітлює кожну проблему, інтересів, потреб підлітків та юнаків, які намагаються розв'язати майбутній вихователь, з другого -- це взірць індивідуальності самого студента, його ціннісні орієнтири, ставлення до педагогічної діяльності, рівня саморегуляції.

4. Теоретичний і методичний зміст підготовки майбутніх вихователів-організаторів об'єднань дозвіллевого спілкування школярів базується на гуманістичній психології та особистісно орієнтованому вихованні, головними компонентами яких є: самоцінність особистості, спроможність її до саморозвитку.

Резюме

Розглянуто сутність, особливості технології професійної підготовки вихователя-організатора дозвіллевих об'єднань (клубів) школярів. Визначені основні компоненти умов особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу. Звернено увагу на двокомпонентну мету підготовки: саморозвиток майбутнього вихователя-організатора та набуття професійних знань, вміння, навички щодо особистісного розвитку учнів.

Резюме

Рассмотрена сущность, особенности технологии профессиональной подготовки учителя-организатора досуговых объединений (клубов) школьников. Определены основные компоненты условия личностно-ориентированного учебного воспитательного процесса. Обращено внимание на двухкомпонентность подготовки: саморазвитие будущего воспитателя в профессиональные знания, умения, навыки относительно личностного развития учеников.

Summary

The essence, features of technology of vocational training of the tutor - organizer of leisure associations (clubs) of schoolboys is considered. All the basic components of the teaching process focused on individual approach are mentioned above. It is paid attention to two-component purpose of training: self-development of the future tutor in a professional knowledge, skills, habits concerning personal development of pupils.

Література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. - М., 2003. - 704 с.
2. Слободчиков В. И., Исаев Е. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности. - М., 1995. - 384 с.
3. Фельдштейн Д. И. Детство как социально-психологический феномен и особое состояние развития // Мир психологии. - 2001. - № 2. - С. 81-89.
4. Чудновский В. Э. О некоторых прикладных аспектах проблемы смысла жизни // Мир психологии. - 2001. - № 2. - С. 9-20.

Подано до редакції 12.05.2008

УДК 510
КОНЦЕПТ
ИНТЕРЕСА
ЧЕРЕЗ Н

Лука

Постановка
сегодня значи
Отсутствует
математическ
проблемы ме
специальност
улучшить пр
Однако
Чтобы сдвину
вать новые ко
Многие
Н. М. Бирик
В. В. Прошки
— системны
ного интереса
постановкой
выделением и
Используй
свою модель
ориентирован
с.121].

Цель да
венно-математ
ный интерес.
Рассматр
сти [1, с.13].
вительного ин
типов задач, а
заданий для е
года Делфи и
С учетом
данная модели
формировать
208] с исполь
В нашей
надкритическ
тической слож
рой выступают
средой обита
Г. С. Альтшуль